

DE TRE MUSKETERER

På den ene af disse smukke skuldre
så d'Artagnan med rædsel liljen.

Maurice Leloir

D'Artagnan – Jens Albinus

Forestillingsleder: Jan Bach
 Regissør: Bruno Nielsen-Boreas
 Suffli: Birgitte Hansen
 Afvikling lys: Knud Jacobsen / Anette Dederding
 Afvikling lyd: Andreas A. Carlsen / Kurt Bøje
 Instruktørassistent: Thomas Hedemann

Belysningsmester: Niels Emil Larsen
 Tonemester: Jens Ravn
 Scenemester: Kai Johansen
 Malersal: Anne-Marie Kjær
 Skræddersal: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi
 Frisør: Britta Nygaard
 Rekvizitører: Viggo Bay, Lars Stadsholt
 Overregissør: Steen Boutrup
 Teknisk chef: Jørn Walsøe
 Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Foto fra afsluttende prøver: Rolf Linder
 Programredaktion: Jørgen Heiner og Jørn Rasmussen
 For- og bagside-illustration: Maurice Leloir
 fra »De tre musketerer« (Lademann)
 Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus

Premiere: 23. april 1993
 Aarhus Teater Store Scene

Sponsor for Aarhus Teater:

DE TRE MUSKETERER

Skuespil af Hans Kragh-Jacobsen
frit efter Alexandre Dumas

Isenesættelse:

MADELEINE RØN JUUL

Musik:

SØREN DAHL

Scenografi:

PIA MAANSEN

Koreografi:

CHRIS BLACKWELL

Lys:

NIELS EMIL LARSEN

Lyd:

JENS RAVN

Kampscener:

HOTHER BØNDORFF

ANDREAS A. CARLSEN

Medvirkende:

D'Artagnan.....	JENS ALBINUS
Athos	JENS ZACHO BÖYE
Porthos.....	KIM VEISGAARD
Aramis	KLAUS TANGE
Planchét	JENS PEDERSEN
Ludvig XIII.....	KRISTIAN HOLM JOENSEN
Dronning Anna	DORTHE HANSEN CARLSEN
Kardinal Richelieu	LARS JUNGGREEN
Mylady	ANDREA VAGN JENSEN
Buckingham, gardist	BUE WANDAHL
Bonacieux.....	KARL ERIK CHRISTOPHERSEN
Constance Bonacieux.....	JETTE SIEVERTSEN
M. De Treville.....	HENNING OLESEN
Rocheffort.....	LARS HØY
Jussac	THOMAS LETH RASMUSSEN
Krovært, dansemester, maler.....	ULF STENBJØRN
Lord De Winter, gardist	HOTHER BØNDORFF
1. gardist, juveler	PELLE KOPPEL
2. gardist, kok	PETER REICHHARDT
3. gardist, broder Anselm.....	MADS M. NIELSEN
Ketty	CAMILLA BENDIX
Rosalie	METTE KOLDING

Statister:

Anne-Maria Böttcher, Anja Lykke Kristensen,
Margit Linnemann, Susanne E. Bay Zajkowski.

Forestillingsen varighed ca. 2 timer 45 min. incl. pause.

I musketerernes verden

Af Hanne Marie Svendsen

»Guds Død.« sagde jeg og snoede en imaginær moustache om fingeren. Jeg var iført min mors grønne bredskyggede filthat med tre vajende mågefjer stukket ned i båndet. Den rødtertede smocksyede kjole var delvis skjult under to spraglede tørklæder, der var hæftet sammen over skuldrene med et par tøj-klemmer. Stort set var jeg tilfreds med mit udseende, skønt det krænkede mig, at jeg ikke havde måttet låne den fine, lange køkkenkniv. En grydeslev virkede ikke helt overbevisende som kårde.

Hovedproblemet var nu, hvor-

vidt jeg skulle være D'Artagnan eller Athos. De to andre kom ikke på tale, selv om jeg holdt meget af dem. Porthos pralede og var tung i hovedet, Aramis talte hele tiden om, at han ville være præst. D'Artagnan og Athos var heltene, hver på sin måde, den første ung og kvik, den anden ædel og tungsindig med en dyster hemmelighed, der fik ham til at nære mistillid til alle kvinder.

Jeg var otte år gammel og havde for første gang i mit liv læst en bog med voksne mennesker som hovedpersoner. Tidligere havde jeg ment, at bøger om voksne mennesker principielt måtte være kedelige. Voksne menne-

skers liv *var* jo på mange måder kedeligt og optaget af praktiske gøremål, især hvis de var af hunkøn og tilbragte dagene med at lave mad og vaske op.

Da min far forærede mig en bog med et billede af voksne mennesker på forsiden, betragtede jeg den også med nogen skepsis, selv om dragterne var spændende. Men da jeg havde læst de første sider af »De tre Musketerer«, var jeg solgt, fortabt for omverdenen, på vej ind i en historie, der aldrig måtte slutte. Jeg læste som en kannibal, rev lunser ud af handlingen, sprang over de sværeste ord. Det gjorde ikke noget, at jeg ikke forstod det hele. D'Artagnan, der som nittenårig ankom til Paris for at skabe sig en strålende fremtid, forstod jo heller ikke så meget, i hvort fald ikke i begyndelsen. Men en gang imellem standsede jeg op ved en sætning og gentog den halvhøjt for mig selv: »I det samme lynede otte klinger i den nedgående sols stråler.« Vidunderligt! Jeg var der, jeg kunne se det hele for mig. Eller: »Det var en mørk og stormfuld nat. Tunge skyer drev over himlen og skjulte stjernerne.« Ved de ord rislede en lille gysen ned langs min ryggrad. Musketererne var på vej for at fange og henrette Mylady, ledsaget af bøddlen fra Lille i den røde kappe.

Mange år senere, da jeg genlæste »De tre Musketerer« i den store, uforkortede udgave, gik det op for mig, at Mylady faktisk blev henrettet denne mørke og stormfulde nat. I min otteårs bevidsthed havde hun levet videre, hun var flygtet ind i skoven, undsluppet som så ofte før. Hun måtte jo være der som en værdig modstander, en pragt-

Aramis og D'Artagnan – Klaus Tange og Jens Albinus

Mylady og kardinal Richelieu – Andrea Vagn Jensen og Lars Junggreen

fuld dæmonisk legekammerat for mine helte. At D'Artagnans elskede, lille fru Bonacieux, måtte dø, forgiftet af Mylady, gjorde mig selvfølgelig ondt. Men stort set bestilte hun jo ikke andet bogen igennem end at besvime og lade sig bortføre. Hende kunne jeg godt undvære. Og alle de andre, der døde i tilfældige dueller og træfninger, kendte jeg ikke navnene på. De var statister og ligegyldige. Men Myladays død fortrængte jeg, og hemmeligt beundrede jeg hende, skønt jeg næppe havde forståelse for den erotiske udstråling, som er hendes mægtigste våben i en mandsdomineret verden.

»Hvorfor har himlen også taget sådan fejl ved at sætte en så mandig sjæl i dette fine, skrøbelige legeme,« stod der i en af forfatterens kommentarer. Og det gik op for mig, at også den, der fortalte historien, nærrede en art respekt for Mylady, selv om hun blev betegnet som en udsending fra helvede.

I øvrigt gik det vist ikke rigtig op for mig, at historien var fortalt

af nogen. Den var der bare, uimodståelig og prægtig. Hvad der især fascinerede mig ved D'Artagnan og hans venner var nok, at de ikke havde andre forpligtelser end troskaben over for hinanden. Efter første kapitel forsvandt D'Artagnans forældre ud i kulissen efter at have opfordret sønnen til at drage størst mulig nytte af alt, leve lykkeligt og længe, slås så meget som muligt, og helbrede sine sår ved hjælp af en sjælden salve. Der var ingen formaninger og ingen snærende bånd i musketerernes verden. Der gjorde man præcis, hvad man havde lyst til.

Som otte-årig prøvede jeg i en kort periode at overføre musketerernes værdinormer til min egen tilværelse. Men det gik hurtigt op for mig, at de uforfærdede helte tilhørte en eventyrverden, der ikke havde meget at gøre med min dagligdag. Nu, hvor jeg igen sidder med bogen i hånden, kan jeg læse mig til, at også forfatteren fra sin ophøjede fortællerposition betragter hovedpersonerne

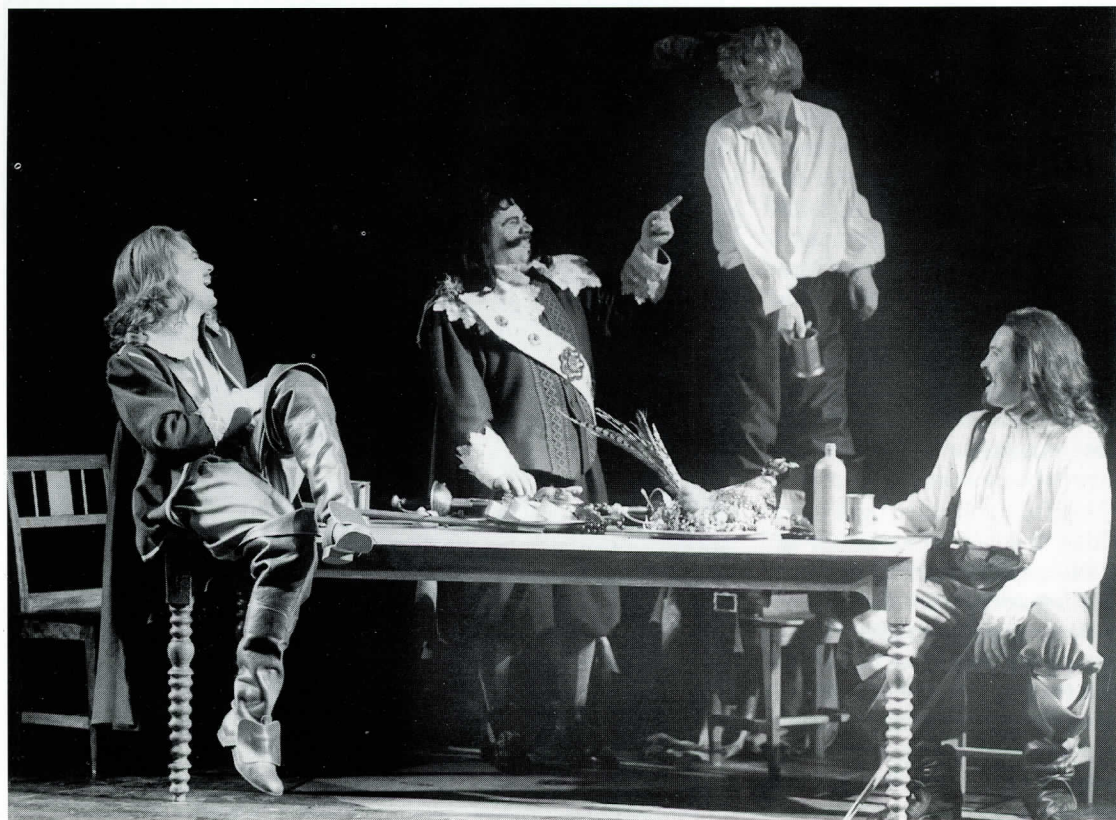
som eventyrlige figurer, der kan leve lykkeligt med deres tapperhed, generøsitet og troskab midt i en verden, hvor kærlighedsintriger og politiske intriger kynisk væves ind i hinanden, og hvor grådighed er drivkraften bag de fleste handlinger. Som i mange af periodens store romanværker spiller penge og økonomi en væsentlig rolle også i Dumas' bog. Men musketererne er blomsterbørn. Har de noget, deler de det mellem sig og spenderer gavmildt. Har de ikke noget, viser der sig straks en venlig kvindehand med en diamantring, eller en elskerinde kan overtales til at lukke op for ægtemandens pengeskrin.

Musketerernes verden er en verden uden overordnede idealer. Man lever i øjeblikket og for øjeblikket, påtager sig de opgaver, der falder for, uden at tænke over de videre perspektiver. Kun et enkelt sted lader Dumas D'Artagnan reflektere over denne livsmåde. Det er, da han har kæmpet med og sandsynligvis dræbt Myladays elskede, grev de Wardes: »Han kastede et sidste blik på den unge smukke mand, der knap var femogtyve år gammel, og som han lod ligge der henstrakt uden bevidsthed og måske uden liv. Og han sukkede over den besynderlige skæbne, der driver folk til at udrydde hinanden af hensyn til andre folk, der er dem fremmede, og som måske ikke aner noget om deres eksistens.«

Men straks galoperer vi videre i handlingen. Ingen, heller ikke forfatteren, vifter med moralske pegefingre. Vi skal underholdes. Og det bliver vi med gys og gru og højt humør, med eventyrlyst og grænseløs livskraft. Jo, D'Artagnan og hans venner er stadig spillevende. Jeg har elsket dem, siden jeg var otte år gammel.

D'Artagnan og de tre musketerer – Jens Albinus, Klaus Tange, Kim Veisgaard og Jens Zacho Böye

Musketererne og D'Artagnan – fra venstre Klaus Tange, Kim Veisgaard, Jens Albinus og Jens Zacho Böye

Constance og dronning Anna – Jette Sievertsen og Dorthe Hansen Carlsen

Alexandre Dumas

– den femte musketer

Af Clara Hammerich

Alexandre Dumas blev født den 24. juli 1802 som søn af en fransk general, Thomas-Alexandre Dumas. Faderen var en usædvanlig mand, søn af en kolonist fra Normandiet, som var plantageejer på Saint-Domingue, og en negerslavinde. Han var en kæmpemæssig mulat, berømt fægter og divisionsgeneral i 30 år i de republikanske franske hære. En sådan mand kunne ikke andet end at få en søn, der var lige så ualmindelig som han selv.

Den lille Alexandre blev et intelligent barn – og ualmindelig doven. Man forsøgte at lære ham geografi, biologi, latin og matematik. Han kom aldrig længere end til at lægge sammen. Historie interesserede han sig først for, da han selv begyndte at skrive derom. Derimod var han glimrende til at skrive stil.

Da faderen døde, meldte vanskelighederne sig for familien Dumas. (...) I en alder af femten år begyndte Alexandre som skriverdreng hos en notar. Han overvejede at blive skatteopkræver, men han var så doven og ligeglad, at han på forhånd opgav denne ambition.

Han var atten år, da en omreisende teatertrup rejste sin fjællebod i hans hjemby for at spille Shakespeare. For Alexandre blev det en åbenbaring. Uden tøven besluttede han sig til at blive en ny Shakespeare. Han konstruerede et teater af nogle brædder, samlede nogle venner, erklærede dem for skuespillere og fik dem til at opføre sine første stykker.

Alexandre besluttede herefter

at tage til Paris. Han havde ingen penge, men det holdt ham ikke tilbage. Han sagde farvel til sin mor og tog sit jagtgevær med. På vejen skød han vagtler, harer og agerhøns og solgte sit bytte. Så snart han ankom, gik han til en forestilling på det franske teater Comédie Française. Efter forestillingen op søgte han skuespilleren Talma og præsenterede sig som søn af general Dumas. Den store skuespiller modtog ham, og Dumas berettede om sin trang til at skrive for teatret. »Læg blot Deres hånd på min pande,« sagde han til Talma, »det vil bringe mig held.«

Og med sans for det dramatiske rørte skuespilleren ham med en finger: »Lad så være,« sagde han. »Jeg døber dig digter i Shakespeares navn ...«

Kort efter blev Dumas ansat i sekretariatskontoret hos hertugen af Orleans med titel af kontorassistent og en fast løn på 1200 francs. Her fulgte heldet ham. Det fulgte ham også i kærlighed, i 1824 fik han en søn, Alexandre junior, med en smuk syerske, Catherine Lebay.

Teatret er en farlig sygdom, og Alexandre Dumas led af den helt og fuldt. I 1825 opførtes hans første stykke, (...) og snart efter fulgte *Henrik III og hans hof*, *Christine*, *Antony*, *Nesle-tårnet* og *Kean*. Alexandre beskrev de historiske dramaer på sin egen måde. Han blev de parisiske boulevarders Shakespeare, som Talmas fingerspids havde villet det.

Men Dumas havde ikke prøvet alt endnu. Fra at være teatrets mand gik han over til også at

Alexandre Dumas (1802-1870)

blive romanens mand. Med *De tre Musketerer* indledte han en enestående serie af romaner: *Greven af Monte Cristo*, *Dronning Margot*, *La Dame de Monsoreau*, *Joseph Balsamo*, *Dronningens halsbånd* ... romaner, der befolkede den populære litteratur med de helte, han savnede, og som fremtidig altid skulle kædes sammen med hans person.

Af alle Dumas' personer er han selv den mest usædvanlige i den roman, der blev hans eget liv. Da revolutionen brød ud i 1830, blev han revolutionær sammen med La Fayette. Med mandat fra den gamle general fik han til opgave at tage til Soissons for at skaffe det nødvendige krudt til fremstilling af patroner til de oprørske parisere. Dumas bemægtigede sig en postvogn efter at have skræmt føreren af køretøjet med et pistolskud. Efter et dødsridt lod han sig fremstille for krudtkammerets kommandant, som han med sine pistoler truede til at udlevere to hundrede pund krudt, der blev bragt tilbage til rådhuset i Paris. (...)

Som nyskaber inden for teatret, kandidat til deputeretkamme-

ret, en mand til overflod tilsmilet af lykken, ustandselig i pengemangel og yderst virksom forfatter og samtidsskribent levede han ikke et liv som andre. Hans tjener plejede at svare de mennesker, der kom i hans hus, og som undrede sig over at høre latter og tale bag den lukkede dør til hans arbejdsværelse: »Nej, monsieur Dumas er alene, han underholder sig med sine personer.«

Til et uhøfligt individ, der i Dumas' tilstedeværelse kom med fornærmende bemærkninger om det negerblod, der flød i hans årer, svarede han: »Tro mig, monsieur, min far var mulat, min bedstefar var neger og min oldefar var abe. Således begynder min familie dér, hvor Deres slutter.«

Den 5. december 1870 døde den femte musketer hos sin søn i Puys, nær ved Dieppe. Han efterlod sig 300 værker.

Kong Ludvig XIII – Kristian Holm Joensen

Planchét og gardisterne – Jens Pedersen springer for Pelle Koppel, Peter Reichhardt og Mads M. Nielsen

Erindringsglimt fra barndommen

Af Alexandre Dumas

Jeg er født i Villers-Cotterets, en lille By i Departement Aisne, beliggende ved Landevejen fra Paris til Laon, ... en Mil fra La Ferté-Milon, hvor Racine blev født, og fire Mil fra Château-Thierry, hvor La Fontaine saa Dagens Lys. (...)

Jeg er født den 24. Juli 1802 Klokken halvsix, det vil sige, at i det Øjeblik, da jeg begynder paa disse Erindringer – den 18. Oktober 1847 –, er jeg 45 Aar og 3 Maaneder gammel. (...)

Min Fader var General Thomas-Alexandre Dumas Davy de la Pailleterie. Han var (...) Søn af Markis Antoine-Alexandre Davy de la Pailleterie, Oberst og Generalkommissær ved Artilleriet; han var ved Arv blevet Ejer af Godset La Pailleterie, som blev ophøjet til Markisat af Ludvig den Fjortende i 1707. (...)

Jeg forgudede min Fader. Maaske var den Følelse, som jeg i Dag kalder Kærlighed, i den Alder kun en naiv Forbavselse over denne herkuliske Skikkelse, denne kæmpemæssige Styrke, som jeg havde set ham lægge for Dagen ved flere Lejligheder. Maaske var det kun en barnlig og stolt Beundring for hans broderede Frakke, hans trefarvede Fjerbusk og hans store Sabel, som jeg næppe kunde løfte. Men hvorom alting er, den Dag i Dag staar Erindringen om min Fader – hver Del af hans Legeme, hvert Træk i hans Ansigt – saa levende for mig, som om jeg havde mistet ham i Gaar. Og saa meget er sikkert, at jeg elsker ham endnu den Dag i Dag, jeg elsker ham med en Kærlighed saa øm, saa Dyb og saa virkelig, som om han havde vaaget over min Barndom, og som om jeg havde haft

den Lykke at gaa fra Barndommen over i Ynglingealderen støttet til hans stærke Arm. (...) I en meget ung Alder havde jeg lært at læse – takket være Fru d'Arcourts Buffon og Hr. Colards Bibel og fremfor alt takket være min Moders kærlige Omhu. Og min Søster, som var i Pension i Paris, men som kom hjem i Ferierne og tilbragte 6 Maaneder sammen med os, havde suppleret mine første Kundskaber ved at lære mig at skrive.

Da jeg var 5 eller 6 Aar gammel, beherskede jeg altsaa overlegent disse to Kunster, hvad der gjorde mig meget indbildsk. Jeg ser endnu mig selv i en Sirtses Bluse, ikke højere end en Rdestøvle – ligesom Romerne aflagde jeg ikke den purpurbræmmede Toga, før jeg var 15 Aar gammel –, jeg kan endnu se for mig, hvordan jeg fuld af Pedanteri blandede mig i de voksnes Samtaler, hvor min Indsats var den Skat af profan og religiøs Lærdom, jeg havde tilegnet mig i Bibelen, de naturhistoriske Begreber, som jeg skyldte Buffon, den geografiske Viden, jeg havde laant fra Robinson Crusoe, og de sociale og politiske Ideer, som jeg havde taget fra den vise Idomeneus, Salents Grundlægger.

Særlig i Mythologien var jeg stærk. (...) Der var ikke en Gud, ikke en Gudinde, ikke en Halvgud, ikke en Faun, ikke en Dryade, ikke en Helt, uden at jeg vidste hans Afstamning. Herkules og hans tolv Arbejder, Jupiter og hans tyve Forvandlinger, Vulcan og hans seksog-tredive Genvordigheder, jeg kunde det altsammen paa Fingerspidserne, og hvad der er det mest mærkelige, jeg kan det endnu. (...)

Min Søster spillede ganske godt og sang behageligt. (...) Min Moder bestemte da, at ogsaa jeg skulde lære noget Musik. Da det allerede var blevet klart, at den gode Moder, som man kalder Naturen, i sin Ødselhed over for mig havde begavet mig med den falskeste Stemme i Verden, og da det paa den anden Side var blevet bemærket, at jeg havde meget bøjelige Fingre og en smidig Haand, blev det bestemt, at jeg skulde være Instrumentist slet og ret. Min Moder valgte Violinen, et Instrument, hvorpaa Sangeren – hvis han da ikke bliver ramt af Blindhed – ikke plejer at akkompagnere sig selv. (...)

Imidlertid nærmede jeg mig mit 10. Aar. Det var paa Tide at beskæftige sig alvorligt med min aandelige Opdragelse. Min fysiske Opdragelse gik sin Gang: jeg kastede med Sten som en David, jeg skød med Bue som en Soldat fra Balearerne, jeg red som en Numider; kun een Ting kunde jeg ikke: stige til Vejrs i Træer eller Taarne.

Jeg har rejst meget; jeg har baa- de i Alperne og i Afrika overskredet mange vanskelige Bjergpas. Men jeg har kun gjort det, fordi det var nødvendigt; jeg alene ved, hvilke Lidelser det har kostet mig. Selv nu er denne Rædsel, som er af nervøs Art og følgelig ganske uhelbredelig, saa stor, at hvis man gav mig Valget, vilde jeg hellere duellere end gaa op til Toppen af Søjlen paa Place Vendôme.

Uddrag af Mine Memoires; Kbh. 1944 – Dumas' 26 bind erindringer skildrer alene barndom og ungdom indtil hans 30. år. Den planlagte fortsættelse blev aldrig skrevet.

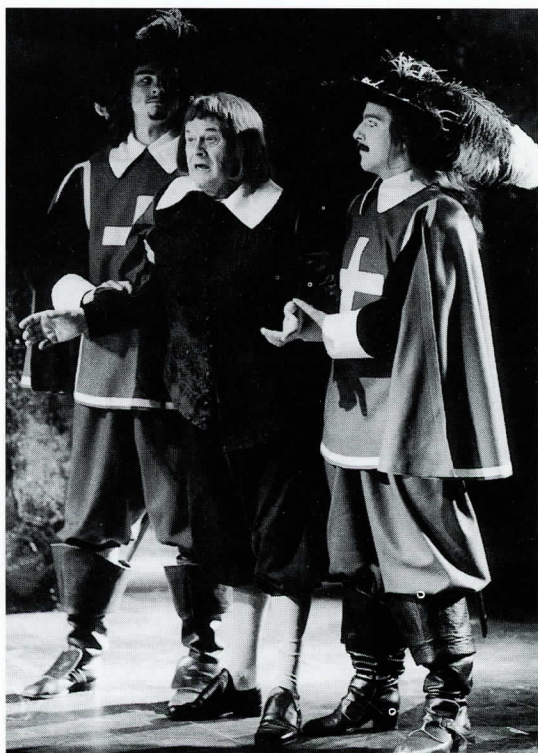
My lady og D'Artagnan – Andrea Vagn Jensen og Jens Albinus

Kardinal Richelieu og Rochefort – Lars Junggreen og Lars Høy

Buckingham og Lord De Winter – Bue Wandahl og Lars Høy

Bonacieux og gardisterne – Karl Erik Christophersen, Mads M. Nielsen og Pelle Koppel

*Gardisterne og musketererne
krydser klinger*

Rochefort og Bonacieux – Lars Høy og Karl Erik Christophersen

Dronning Anna og Buckingham – Dorte Hansen Carlsen og Bue Wandahl

Ærligt talt

Af Arno Victor Nielsen

Man har sagt, at det moderne menneske ikke egner sig for scenen. Det mangler handlekraft, karakter og lidenskab. Det stiler ikke højt nok til, at dets uundgåelige fald kan få den for dramaet nødvendige tragiske faldhøjde. Disse sørgelige kendsgerninger tvinger dramatikerne til at søge deres stof i den glørværdige fortid, dengang en mand var en mand og et ord et ord.

Her byder middelalderens ridervæsen sig til med bjerge af taknemligt stof. Med sine borge, turneringer, dueller og korstog, med sin ridderlighed, ubrydelige loyalitet og høviske kærlighed er den en velassorteret og uudtømmelig metervarebutik for behændige teaterstræddere, durkdrevne børnebogsforfattere og driftige legetøjsfabrikanter. Her er alt, hvad et romantisk hjerte kan begære: offervilje, standsfølelse, en stor sag og store lidenskaber. Men fremfor alt er der den ridderlige æresfølelse. Den er på én gang et værnende skjold rundt om den enkelte – gå ikke min ære for nær! – og et reglement som holder sammen på en flok fars sønner og lediggængere, og forhindrer dem i at gå i hundene, mens de venter på at få foden under eget bord. Det er derimod ikke så romantisk, når middelalderen pludselig bliver den skinbarlige virkelighed anno 1993 i form af rockerborge, clearing-mord og hævntogter, når hesten udskiftes med en motorcykel, og kors-toget kun går til den nærmeste campingplads og korsfarerne er blevet til narkohandlere. Rockerne iscenesætter krænkelser og æresoprejsninger og

tildeler på denne bagvendte måde sig selv en ære, de aldrig har ejet.

Alexandre Dumas' roman om De tre Musketerer fra 1844 kan bagklogt kaldes den tids western. Eller man kan kalde cowboyfilm for vor tids ridderromaner. For ligesom westerns er trivialmyter om det moderne Amerikas fødsel med alt, hvad dertil hører af jernbaner og posthus, politi og retsvæsen, borgerforeninger og jordbesiddere, jakkesæt og kernefamilie, er Dumas' ridderromaner den tids trivialmyte om det mo-

derne samfunds fødsel, det samfund, hvis guder er penge og magt, arbejde og mere arbejde.

De mere end 250 romaner, som strømmede ud fra samlebåndet i Dumas' romanfabrik i Paris, blev læst af de mange mennesker, som ikke nød godt af det lys, der efter sigende blev tændt efter den lange, sorte middelalder. På det tidspunkt, hvor handlingen i *De tre Musketerer* udspiller sig, er Europa på vej ind i oplysningens tidsalder. På det tidspunkt, hvor Dumas skriver på romanen, er Europa på

Constance og D'Artagnan – Jette Sievertsen og Jens Albinus

vej ud af oplysningens tidsalder og står på tærskelen til massernes tidsalder. Nu kan man gøre regnskabet op for de første 200 år, hvor mennesket selv har regeret, kun ledet af fornuftens klare lys og uden indblanding ovenfra. Og regningen lyder på endeløse krige og en masse social elendighed blandt de første industriarbejdere i de europæiske storbyer. Og æren, som det enkelte menneske er blevet berøvet, tildeles nu nationen, som mange af samme grund tørster efter at dø for. Det kan derfor ikke undre, at mange spørger sig selv: hvad gik galt? Traumatiske oplevelser efterfølges ofte af tvangsmæssige genoplevelser af selve begivenhedsforløbet. Man gennemspiller det hele gang på gang på det indre lærred for om muligt at finde det svage led

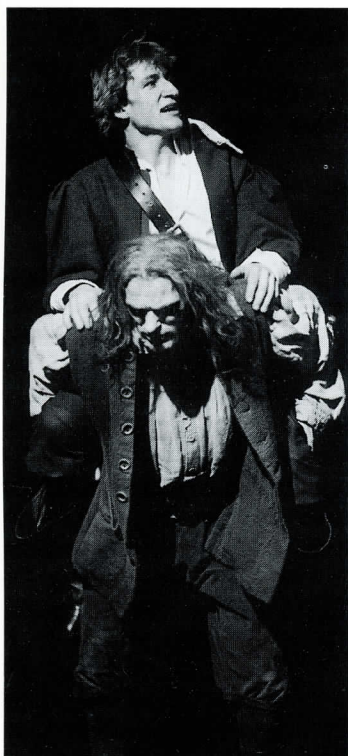
i årsagskæden. Selvpinerisk forestiller man sig, hvordan en ubetydelig ændring af begivenhedsforløbet, måske bare en tøven, ville have givet et helt andet udfald. Westerns og ridderromaner ligner sådanne kollektive gentagelsesfantasier. De stiller begge hver på deres måde og hver fra deres sted det samme spørgsmål: hvorfor blev resultatet et samfund af ludere og lommetyve?

I verdenshistorien har middelalderen samme plads, som ungdommen har det i livshistorien. Her foretages de afgørende valg. Her standser tilbageblikket op for at finde »fejlen«. I Hans Kragh-Jacobsens dramatisering af Dumas' roman repræsenterer D'Artagnan den lykkelige vej ud af æresbegrebets epoke. Han er ikke slave af sine egne æresbegreber. Han sætter

frihed højere end ære, men højest af alt sætter han dog kærligheden. Kongen og de tre musketerer er tiden for længst løbet fra, og de er allerede begyndt at ligne ridderen af den bedrøvelige skikkelse, sådan som Cervantes på samme tid skildrer ham i Don Quixote. Kardinalen og hans æreløse gardister har derimod fremtiden for sig. Dem er der i bogstaveligste forstand krudt i. Selv om skydevåben i lang tid kun blev brugt som hjælpvåben, var riddervæsenet reelt slut med lanceringen af krudtet. »Man kan vel beklage den personlige tapperheds undergang«, skrev filosofen Hegel, »for nu kan en usling fra en fjern afkrog dræbe det tapreste og ædleste menneske. Til gengæld har krudtet gjort en fornuftig og besindig tapperhed,

Lord De Winter og Mylady – Hother Bøndorff og Andrea Vagn Jensen

*D'Artagnan og Planchét –
Jens Albinus og Jens Pedersen*

det åndelige mod til hovedsagen.«

Desværre fik Hegel ikke ret i, at æresbegrebet ville gå over i historien i sublimeret form. Det røg ud sammen med næveretten og duellen, og ind kom realpolitikeren – her i kardinal Richelieu's skikkelse – og konkurrencesamfundet, hvor æren bare er en bremse på profitjag og karriereræs.

»Hvad er æren?«, spørger Falstaff i Shakespeares *Henrik IV* »et ord. Og hvad er det ord, ære? Luft.« Shakespeare står ikke tilbage for den næsten 100 år ældre Machiavelli, når det drejer sig om at skildre en tid, hvor magt er ret, og politik er den kunst at beholde magten med alle midler. Begge reagerer de med beklagelse på æresbegrebernes manglende forbindelse til virkeligheden.

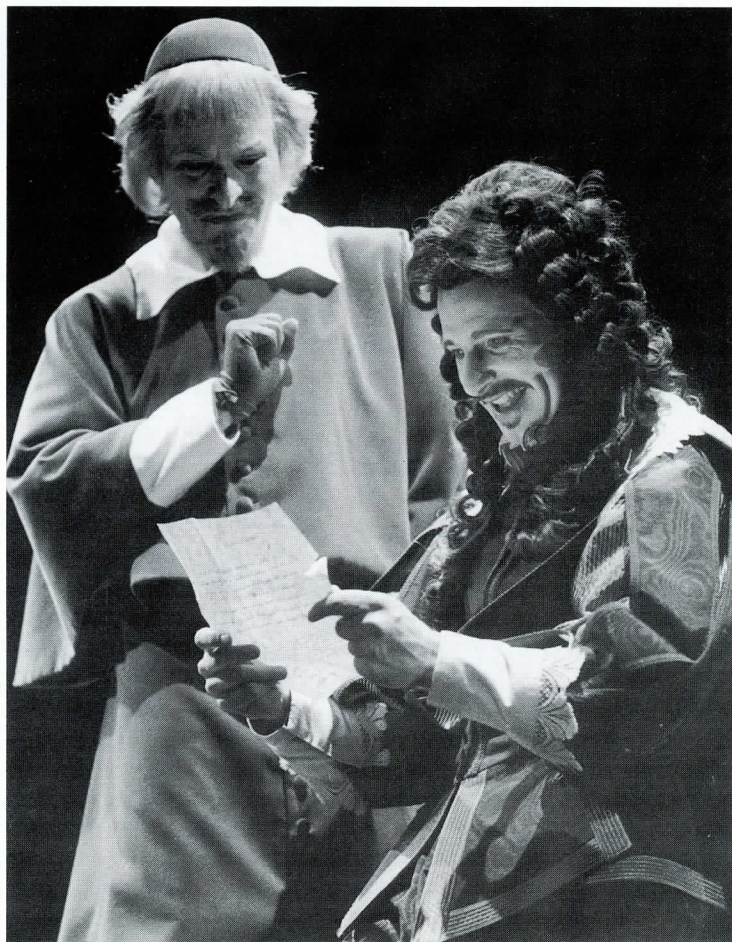
I oplysningstiden blev æresbegrebet affærdiget som enten

stolthed (indre ære) eller forfængelighed (ydre ære eller ry). Det borgerlige individ ville være sin egen skaber. I hans verden var der kun plads til den rationelle beregning af fordele og ulemper.

Hvad er der så i dag tilbage af den højtbesungne ære? Næppe andet end klicheen om æren som det fagreste træ i skoven. Og så de mange spor, begrebet har efterladt sig i vort sprog. I *Ordbog over det danske sprog* fylder æresbegrebet og dets afledninger næsten 100 spalter. Her kan man få anskuelsesundervisning i æresbegrebets deroute i løbet af de seneste 300 år. I vore ører lyder det eksempelvis selvmodsigende at tale om en

ærlig tyv, for i dag er en ærlig person én, som ikke stjæler eller lyver. Men oprindelig betød det én, som havde sin ære i behold. At 'ærlig' er afledt af ære, kan vi endnu høre i gængse udtryk som: »det er da en ærlig sag«, eller »der var ikke et ærligt sted at være«. Da sager eller steder hverken stjæler eller lyver, må der være tale om sager og steder, som ikke går ens ære for nær.

Men ærligt talt, er der i dag overhovedet noget, som går vores ære for nær, hvis bare der er penge i det? Selvfølgelig er der det, uden at det dog er nogen selvfølge. Derfor må vi igen og igen høre historierne om de tre musketerer.

*Kardinal Richelieu og kong Ludvig – Lars Junggreen og
Kristian Holm Joensen*

Dansemesteren – Ulf Stenbjørn

Porthos – Kim Veisgaard

Monsieur De Treville – Henning Olesen

Athos – Jens Zacho Böye

D'Artagnan og Constance – Jens Albinus og Jette Sieverts

Mine mange musketerer

Af Hans Kragh-Jacobsen

Blot en sætning som »Et vantro smil krusede Myladys blodløse læber« – så er jeg solgt. Jeg glemmer, hvor længe jeg har levet og blir en lille dreng, der gemmer sig under en stikkelsbærbusk og flygter ind i eventyret. Det skal uden rødmen indrømmes, at det i første omgang ikke var Dumas' eget digre værk, men et laset eksemplar af Illustrerede Klassikere, som jeg flygtede ind i. Tegningerne var ubehjælpssomme og farverne nærmest blegstottige, men historien fængede alligevel. Det gjorde den osse, da jeg til en fire-forestilling så en gammel, fransk filmatisering med en masse falbelader og snurrepiberier.

Først mit tredje møde med »De

tre Musketerer« blev med Dumas selv.

Det lokale folkebibliotek havde en moppedreng i Carl Muusmanns oversættelse. Vi var fire børn hjemme, så det var med faste spisetider. Jeg tror, min mor skreg sig hæs med sit »Hans, spis!« mens musketererne stod på. Jeg læste ikke så hurtigt. Visse passager smagte jeg ligefrem på. Det siges, at jeg blev meget tynd det forår.

Hvordan forholder man sig så, når man bliver tilbudt at gøre en stor, litterær barndomsoplevelse til rigtigt levende mennesketeater? Efter de første spring op i luften, valgte jeg at forholde mig kærligt over for historien, stilen og sproget – og mere respektløst over for personerne og den reelle handlingssgang.

Dumas, den herlige, gamle mulat af en Napoleons-general-son, tog selv frit for sig af retterne, når han skrev sine føljetoner. Det med ophavsret tog han ikke så nøje, lissom han ikke holdt helt regnskab med de oplysninger, han havde givet i tidligere afsnit. For ikke at tale om regnskabet med, hvem der egentlig skrev hvad. På et tidspunkt havde han en hel lille virksomhed af skriverkarle, der kunne hans stil. På den måde kunne han med sin skriveindustri holde forskellige gryder i kog i op til 3-4 aviser ad gangen. Så de fine fornemmelser var heldigvis ikke det, der tyngede mig, da jeg begyndte at orientere mig igen i Dumas' farverige univers. Bagved ceremonierne og heltegerningerne begyndte jeg at få øje på nogle personer, der var mere sammensatte end den ydre formel viste ved første øjekast. Især begyndte kvinderne at få mere ben i næsen, end jeg synes Dumas har tildelt dem – når man ser bort fra Mylady, der har ben helt op i sjælen. I begyndelsen gjorde jeg hende til mere vamp end godt var, og var lige ved at overse, at Mylady ikke bruger sin skønhed til at spejle sig i herrenes beundrende blikke. For hende er skønheden et våben til at opnå, hvad kvinder ellers ikke havde: magt! Magten som den krænkedes erstatning for kærligheden.

For det blev de to poler: Kærligheden og Magten, som denne historie udspinder sig imellem. Magten er kærlighedens modsætning. Ikke hadet. Had og kærlighed er blot to sider af samme følelse. Men magten, der kun vil sig selv, gold magt, der knuser alt, der står i dens vej, den er kærlighedens fjen-

Broder Anselm og Aramis – Mads M. Nielsen og Klaus Tange

Aramis, Porthos og D'Artagnan – Klaus Tange, Kim Veisgaard og Jens Albinus

de. Og prøver man at opnå eller omgå magten med dens egne midler, så bliver prisen tab af kærligheden.

Neden under den ydre pomp og pragt, er det vist i virkeligheden en ret forstemmende historie, vi har med at gøre.

Den renhjertede hund i keglespillet, Don Quichotten, Klods-Hans'en, gascogner D'Artagnan kommer til Paris for at opnå lykken, æren og kærligheden. Hans hjerte er egentlig uden svig, men de opgaver og genvordigheder, der krydser hans vej, fortæller D'Artagnans hoved, at for at udmanøvrere magten og intrigerne må man lære at gebærde sig udi forstillelsens kunst. Det er et farligt spil, et spil med flydende grænser, et spil, hvor vinderne selv blir ofre – ofre for løgner og spillet og ensomheden.

Det har altid virket anstrengt på mig, når man med brækjern eller lup har villet gøre klassikerne »nutidige«. Enhver episode bør måles efter egne forud-

sætninger og med egne alen.

Det forhindrer ikke os i at spejle vores egne vaner og løjerlige ritualer i fordums måde at leve på, at se folk udfordre hinanden til dødelige dueller over bagateller, som i dag kunne afærdiges med en vits.

De æresbegreber, der var drivmidlet for musketererne, kan jeg ikke rigtigt finde noget moderne sidestykke til – bortset fra rockerbanderne. Og deres forbindelse til kongehuset er ikke indlysende. Så vi må i dag tage det for gode varer, at musketererne risikerer liv og lemmer for folk med blåt blod, der af og til belønner dem med en almisse eller en ærefuld titel.

Uden at ændre ret meget ved Dumas' omrids af knudemanden Athos, den forfængelige ædedolk Porthos og Aramis med hang til det kirkelige, har jeg alligevel ikke kunnet dy mig for at fremkalde nogle nye særheder hos hver enkelt af dem.

Det noble, ædle og opfarende er i sig selv kedeligt, hvis ikke

nogle lidt mere betændte hemmeligheder får lov at glimte ud gennem figures små sprækker.

Dumas kunne uanfægtet sidde og skrive med huset fuldt af larmende snyltegæster. Jeg er en af dem. Jeg har snuset til hans slåbrok og hørt ham grine en buldrende mavelatter, når et af hans egne påfund overrumplede ham. Jeg har ydmygt samlet nogle krummer sammen fra hans overdådige bord, og af brødkrummerne har jeg forsøgt at forme nogle figurer fra Dumas' fantasi ind i min. Deres profiler og impulser er forskellige, og deres skygger falder måske lidt anderledes. Men jeg har elsket hvert sekund, de har gidet at lege med mig under stikkelsbærbusken.

Og nu må jeg snart se at få afleveret »De tre Musketerer« på biblioteket. Gad vidst hvor stor bøden er for at komme næsten fyrré år for sent?

Hofballet med kong Ludvig og dronning Anna – Kristian Holm Joensen og Dorthe Hansen Carlsen – i centrum

Musikere:

Signe Madsen / Andrea Alsted, violin,
Kristian Borregaard, fløjte/sax/keyboard,
Tom Hovaldt, fagot/tuba, Steen Raahauge, slagtøj,
Søren Dahl, kapelmester/trompet/keyboards.

Bonacieux og Rochefort – Karl Erik Christophersen og Lars Høy

**SKUESPIL AF HANS KRAGH-JACOBSEN
FRIT EFTER ALEXANDRE DUMAS**

**AARHUS TEATER STORE SCENE
SÆSON 1992/93**